Шевчук Олександр Володимирович, доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики Чорноморського національного університету імені Петра Могили, Миколаїв, Україна, https://orcid.org/0000-0003-0335-6873

Shevchuk Oleksandr Volodymyrovych, Doctor of Political Science, Professor and Head of the Department of International Relations and Foreign Policy at Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, Ukraine, https://orcid.org/0000-0003-0335-6873

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПРОБЛЕМИ ПІВНІЧНИХ ТЕРИТОРІЙ У КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ ДИНАМІКИ РОСІЙСЬКО-ЯПОНСЬКИХ ВІДНОСИН ПІД ВПЛИВОМ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

TRANSFORMATION OF THE NORTHERN TERRITORIES ISSUE IN THE CONTEXT OF THE CONTEMPORARY DYNAMICS OF RUSSIAN-JAPANESE RELATIONS UNDER THE INFLUENCE OF THE RUSSIAN-UKRAINIAN WAR

Анотація

У статті досліджено трансформацію проблеми Північних територій (південних Курильських островів) у контексті сучасної динаміки російсько-японських відносин під впливом повномасштабної російсько-української війни. Актуальність дослідження зумовлена тим, що після 24 лютого 2022 р. територіальна суперечка між Росією та Японією набула нового безпекового й геополітичного виміру, а її врегулювання дедалі більше залежить від трансформації міжнародного середовища в Азійсько-Тихоокеанському регіоні. Розглянуто передумови сучасного стану проблеми, зокрема підхід Японії до переговорів із Росією в період прем’єрства Сіндзо Абе, спроби

поєднання територіального врегулювання з економічним співробітництвом та переговори на основі Спільної декларації 1956 р. Встановлено, що паралельно з дипломатичним діалогом Росія послідовно посилювала військову присутність на спірних островах, що створювало додаткові перешкоди для досягнення компромісу.

Особливу увагу приділено змінам у позиції Японії після початку повномасштабної агресії Росії проти України. Показано, що Токіо відмовився від попередньої стриманої риторики щодо територіальної проблеми, посилив санкційний тиск на Москву та активніше пов'язав питання Північних територій із принципами міжнародного права, територіальної цілісності та регіональної безпеки. Проаналізовано оновлені у 2022 р. стратегічні документи Японії у сфері національної безпеки й оборони, які засвідчили посилення військового чинника, розвиток спроможностей стримування та контрудару, розширення оборонних можливостей і поглиблення союзницької взаємодії зі США. Розглянуто також подальший розвиток цього курсу у 2025–2026 рр., зокрема посилення уваги до новітніх технологій, безпілотних систем та захисту острівних територій.

З'ясовано, що сучасна динаміка російсько-японських відносин характеризується взаємним посиленням безпекового протистояння, демонстрацією військової присутності та загостренням дипломатичної риторики. У цьому контексті проблема Північних територій поступово виходить за межі двосторонньої територіальної суперечки та стає складовою ширшої системи регіональної безпеки. Обґрунтовано, що російсько-українська війна стала важливим каталізатором трансформації японського підходу до територіальної проблеми, посилення оборонного потенціалу та перегляду механізмів стримування. Зроблено висновок, що за умов збереження російської військової присутності на Курильських островах,

відсутності мирного договору та поглиблення стратегічного суперництва в регіоні перспективи швидкого врегулювання проблеми Північних територій залишаються обмеженими.

Ключові слова: Північні території, Курильські острови, російсько-японські відносини, російсько-українська війна, територіальна суперечка, зовнішня політика Японії, безпекова політика, Росія, Японія, Азійсько-Тихоокеанський регіон.

Abstract

The article examines the transformation of the Northern Territories issue (the southern Kuril Islands) in the context of the contemporary dynamics of Russian-Japanese relations under the influence of the full-scale Russian-Ukrainian war. The relevance of the study is determined by the fact that, since February 24, 2022, the territorial dispute between Russia and Japan has acquired a new security and geopolitical dimension, while its settlement has become increasingly dependent on transformations in the international environment in the Asia-Pacific region. The article examines the background to the current state of the issue, including Japan’s approach to negotiations with Russia during the premiership of Shinzo Abe, attempts to combine territorial settlement with economic cooperation, and negotiations based on the 1956 Joint Declaration. It is established that, alongside diplomatic dialogue, Russia consistently strengthened its military presence on the disputed islands, creating additional obstacles to reaching a compromise.

Particular attention is paid to changes in Japan’s position following the beginning of Russia’s full-scale aggression against Ukraine. The study demonstrates that Tokyo abandoned its previous restrained rhetoric regarding the territorial issue, strengthened sanctions pressure on Moscow, and increasingly linked the Northern Territories issue to the principles of international law, territorial integrity, and regional security. The article analyzes Japan’s updated strategic documents

on national security and defense adopted in 2022, which demonstrated a strengthening of the military component, the development of deterrence and counterstrike capabilities, the expansion of defense capacities, and deeper allied cooperation with the United States. The subsequent development of this policy in 2025–2026 is also examined, including increased attention to advanced technologies, unmanned systems, and the protection of Japan's island territories.

The study finds that the contemporary dynamics of Russian-Japanese relations are characterized by a mutual intensification of security confrontation, demonstrations of military presence, and increasingly confrontational diplomatic rhetoric. In this context, the Northern Territories issue is gradually moving beyond the framework of a bilateral territorial dispute and becoming part of a broader regional security system. The article argues that the Russian-Ukrainian war has become an important catalyst for the transformation of Japan's approach to the territorial issue, the strengthening of its defense capabilities, and the revision of deterrence mechanisms. It is concluded that, given the continued Russian military presence on the Kuril Islands, the absence of a peace treaty, and the deepening strategic rivalry in the region, the prospects for a rapid settlement of the Northern Territories issue remain limited.

Keywords: Northern Territories, Kuril Islands, Russian-Japanese relations, Russian-Ukrainian war, territorial dispute, Japanese foreign policy, security policy, Russia, Japan, Asia-Pacific region.

Постановка проблеми. Відкрита агресія Росії проти України відкрила «скриньку Пандори» щодо заморожених конфліктів успадкованих з часів холодної війни. Одним з найбільш конфліктогенних є Азійсько-Тихоокеанський регіон – насичений територіальними проблемами: приналежність островів Спратлі, яка оскаржується відразу шістьма державами: В'єтнамом, КНР, Філіппінами, Малайзією, Тайванем і Брунеєм;

проблема приналежності Курильських островів: різні підходи Японії та Росії щодо приналежності південних островів Курильської гряди – Ітурупу, Кунаширу, Шикотану і Хабомаю – сформувались в результаті окупації островів радянськими військами в 1945 р. під час японсько-радянської війни. До окупації острови входили до області Немуро префектури Хоккайдо. Після війни вони були інкорпоровані до складу Південнокурильського району Сахалінської області.

Наразі Японія і Росія залишаються фактично єдиними учасниками Другої світової війни, які не уклали між собою мирного договору. У зв'язку з проведенням Росією так званої «спецоперації» в Україні та оголошенням санкцій проти РФ, велике значення сьогодні знову набули невирішені територіальні питання на Далекому Сході. Проблема Курил є суттєвою детермінантою зовнішньополітичного позиціонування рф щодо окупації, а потім анексії українського Криму.

Повномасштабне вторгнення Росії до України 24 лютого 2022 р. радикалізувало позицію Японії щодо приналежності Курильських островів. При цьому Токіо використовує у своїх цілях як прецедент анексію Криму російською федерацією, так і фактично складне положення, в якому опинилася Москва внаслідок її майже повної міжнародної ізоляції.

Аналіз досліджень. Проблематика Північних територій посідає важливе місце у дослідженнях російсько-японських відносин, оскільки територіальна суперечка залишається одним із ключових чинників, що перешкоджають укладенню повноцінного мирного договору між двома державами. У вітчизняній історіографії роль та місце проблеми Північних територій у розвитку російсько-японських відносин ґрунтовно досліджує Т.О. Грачевська, яка аналізує основні етапи становлення територіальної суперечки, позиції сторін та підходи до можливого врегулювання питання [1]. Історико-правові аспекти Курильської проблеми у російсько-японських

відносинах розглядає В. Броневський, зосереджуючи увагу на значенні Сан-Франциського мирного договору та подальшій еволюції територіального питання [2].

Важливий напрям зарубіжних досліджень становить аналіз територіальної суперечки крізь призму політичної та суспільної конструкції територіальних претензій. О. Бух у монографії «Ці острови — наші: соціальне конструювання територіальних суперечок у Північно-Східній Азі» досліджує механізми перетворення територіальних питань на важливі елементи національного дискурсу. Окремий розділ роботи присвячений японській проблемі Північних територій, що дозволяє розглядати її не лише як дипломатично-правову суперечку, а й як феномен формування національної ідентичності та суспільної мобілізації [3].

Суттєвий внесок у дослідження сучасного стану російсько-японських відносин зроблено у колективній праці «Довідник з японсько-російських відносин», де територіальна проблема розглядається з російської та японської перспектив. Д.В. Стрельцов аналізує еволюцію російського бачення територіальної суперечки, тоді як Н. Сімотомай розглядає японське сприйняття Північних територій та історичну еволюцію відповідного питання. Окремо досліджуються безпекові аспекти російсько-японських відносин, включаючи вплив американсько-японського альянсу, трансформацію японської безпекової політики та військове посилення Росії на Далекому Сході [4].

Окрему групу становлять дослідження російсько-японських відносин у період правління Сіндзо Абе. У них увага приділяється спробам Токіо поєднати врегулювання територіальної суперечки з поглибленням економічного та політичного співробітництва з Росією. Водночас дослідники звертають увагу на обмеженість результатів цієї політики та збереження принципових розбіжностей між сторонами щодо статусу чотирьох островів.

У цьому контексті важливим є дослідження сучасної японської політики безпеки, яке демонструє, що після анексії Криму 2014 р. Токіо ще тривалий час намагався зберігати можливості для діалогу з Москвою, не відмовляючись від територіальних претензій.

Новий етап у дослідженні проблеми сформувався після початку повномасштабної російсько-української війни. П.Б. Річардсон простежує динаміку російсько-японських відносин протягом останніх двох десятиліть та показує, що російське вторгнення в Україну стало переломним чинником для двосторонніх відносин. Автор пов'язує війну в Україні з фактичним припиненням попередньої моделі японської політики щодо Росії, яка передбачала одночасний розвиток економічного співробітництва, політичного діалогу та пошук компромісу щодо Північних територій [5].

Важливе значення має також дослідження Дж. Брауна, який аналізує причини принципової зміни японського ставлення до російської агресії у 2022 р. Автор наголошує, що реакція Японії була зумовлена не лише безпосереднім порушенням Росією міжнародного права, а й побоюваннями Токіо щодо можливих висновків, які з війни в Україні може зробити Китай. Таким чином, територіальна проблема з Росією дедалі більше почала розглядатися Японією у ширшому контексті регіональної безпеки Східної Азії [6].

Окремий напрям зарубіжної літератури становить дослідження військово-стратегічного значення Курильських островів. І. Барраш аналізує посилення російської військової присутності на Курилах, розвиток військової інфраструктури та стратегічне значення островів для контролю над акваторією Охотського моря. Це дає підстави розглядати Північні території не лише як предмет історико-правової суперечки, а й як елемент сучасного військово-стратегічного протистояння Росії та Японії [7].

В українській історіографії безпосередній зв'язок між російсько-українською війною та трансформацією російсько-японських відносин аналізує В.А. Гавур. Дослідник виокремлює три основні чинники погіршення двосторонніх відносин у 2022 р.: невирішеність проблеми Північних територій, російсько-китайське зближення та повномасштабне вторгнення Росії в Україну. Автор показує, що після початку війни Японія приєдналася до санкційної політики західних держав, посилила підтримку України, тоді як Росія припинила переговори щодо мирного договору, зупинила низку гуманітарних та економічних програм і здійснила подальшу мілітаризацію спірних територій [8].

Схожі тенденції простежуються у дослідженнях українсько-японського безпекового партнерства. А.В. Грубінко аналізує зміни у зовнішній та безпековій політиці Японії у 2014–2024 рр. і розглядає російсько-українську війну як один із важливих чинників переосмислення Японією власного місця у системі міжнародної безпеки. У цьому контексті Північні території розглядаються вже не ізольовано, а в системі ширших безпекових процесів Індо-Тихоокеанського регіону [9].

Сучасні українські дослідження також демонструють поступове розширення проблематики від власне територіальної суперечки до аналізу трансформації японської зовнішньої та оборонної політики. Зокрема, у працях, присвячених політиці Японії в умовах кризи глобальної безпеки, простежується зв'язок між російською агресією проти України, переглядом оборонної стратегії Японії, поглибленням співробітництва зі США та іншими партнерами і зміною підходів Токіо до Росії [10].

Для українського виміру проблеми надзвичайно важливим первинним джерелом є Указ Президента України № 692/2022 «Про питання Північних територій Японії», яким Україна офіційно підтвердила повагу до

суверенітету і територіальної цілісності Японії, включно з Північними територіям [11].

Таким чином, сучасна наукова література охоплює кілька основних напрямів дослідження проблеми Північних територій: історико-правове обґрунтування територіальних претензій, еволюцію російсько-японських відносин, політику Японії щодо Росії, суспільне сприйняття територіальної проблеми, військово-стратегічне значення Курильських островів, а також трансформацію японської політики безпеки після початку російсько-української війни. Водночас недостатньо дослідженим залишається питання комплексної трансформації самої проблематики Північних територій під впливом російсько-української війни. Потребує додаткового осмислення те, як зміна міжнародно-політичного контексту після 2022 р. вплинула на співвідношення історико-правового, дипломатичного, безпекового та геополітичного вимірів територіальної суперечки, а також на місце цієї проблеми у сучасній зовнішньополітичній стратегії Японії щодо Росії. Саме ця наукова прогалина визначає актуальність дослідження трансформації проблеми Північних територій у контексті сучасної динаміки російсько-японських відносин під впливом російсько-української війни.

Метою статті є виявлення та концептуалізація трансформацій проблеми Північних територій у російсько-японських відносинах під впливом російсько-української війни, зокрема визначення змін у позиціях і політичних практиках Росії та Японії, встановлення взаємозв’язку між територіальною суперечкою та ширшими процесами трансформації регіональної безпеки Східної Азії, а також оцінка зміни дипломатичного, стратегічного та геополітичного значення Північних територій у сучасних міжнародних відносинах.

Виклад результатів. Після початку повномасштабної агресії Росії проти України позиція Японії щодо Курильських островів (які в Токіо називають

Північними територіями) стала набагато жорсткішою та категоричнішою. Японія остаточно відмовилася від пом'якшеної риторики попередніх років та приєдналася до західних санкцій проти Москви.

28 лютого 2022 р. директор департаменту Європи японського МЗС Х. Уяма нагадав про претензії Японії на Південні Курильські острови. У своєму зверненні він зазначив, що окупація цих островів Росією є такою ж незаконною, що й агресія проти України [12].

Показовим є висловлювання тодішнього прем'єр-міністра Японії Ф. Кісіда. Виступаючи на 7 березня 2022 р. у верхній палаті японського парламенту він підкреслив: «Північні території є територією, приналежною Японії, територією, над якою Японія має суверенітет», додавши, що ці території «унікальними» та «суверенними територіями Японії» [13].

До початку російського вторгнення на територію України японська влада уникала формулювання «споконвічні території», коли обговорювалась проблема Курил, але 7 березня, на 12-й день війни РФ з Україною, риторика змінилася.

Потрібно зазначити, що до цього моменту офіційний Токіо намагався уникати висловлювань щодо «споконвічних японських територій» прагнучи не зашкодити процесу російсько-японських переговорів щодо укладення мирного договору.

Попередній прем'єр-міністр Японії С. Абе у своїх перемовинах із В. Путіним намагався уникати жорстких формулювань на кшталт «незаконна окупація» або «споконвічні японські землі».

С. Абе з грудня 2012 р. до вересня 2020 р., за час перебування на посаді прем'єр-міністра Японії, провів 27 зустрічей із президентом РФ В. Путіним. С. Абе належала ідея про «новий підхід» до вирішення територіальної проблеми, суть якого полягає у розвитку господарської діяльності на південнокурильських островах. Ця ідея була презентована під час офіційного

візиту С. Абе до РФ який відбувся 6 травня 2026 р. Лідер Японії став першим очільником країни з «Великої сімки» (G7), який відвідав Росію з офіційним візитом після російської анексії Криму у 2014 році. Японський прем'єр пішов на цей крок попри заклики та особисте прохання тодішнього президента США Б. Обами утриматися від поїздки [14]. Американська сторона вважала, що «зараз не найкращий час» для таких поїздок через глибокі розбіжності між Вашингтоном і Москвою щодо агресії РФ в Україні та війни в Сирії. Візит суперечив політиці США щодо міжнародної ізоляції Кремля [14].

Тим не менш, візит відбувся і у його межах прем'єр-міністр Японії представив план із 8 пунктів. У разі повернення ряду Курильських островів, Японія запропонувала РФ програму розвитку далекосхідних територій. Зокрема, будівництво заводів зрідженого природного газу, портів, аеропортів, лікарень та іншої інфраструктури [15].

У вересні 2018 р. відбулася ще одна зустріч В. Путіна та С. Абе, на яку японці покладали великі надії з огляду на добрі стосунки лідера Японії С. Абе та лідера Росії В. Путіна. Контакти на найвищому двосторонньому рівні відбувались у форматі Східного економічного форуму у м. Владивосток. Керманичі двох країн домовилися вести переговорний процес за мирним договором на основі Спільної декларації 1956 року, яка передбачає передачу Японії двох островів (Шикотан та Хабомаї) після укладення мирного договору [16]. Разом з тим, на зустрічі президентом РФ В. Путіним була висловлена пропозиція «без попередніх умов». Через два дні після особистих перемовин, 12 вересня під час пленарного засідання форуму, В. Путін раптово запропонував С. Абе укласти мирну угоду між Росією та Японією до кінця 2018 року без жодних попередніх умов**.** Він додав, що всі спірні питання (зокрема територіальні) країни могли б вирішувати вже після підписання договору. Офіційний Токіо відхилив цю ідею**,** наголосивши на

своїй незмінній позиції: підписання мирної угоди можливе лише після вирішення приналежності чотирьох південних Курильських островів (які в Японії називають Північними територіями) [17]. Надалі переговори справді тривали, але жодних серйозних рішень ухвалено не було.

Отже, переговорний процес засвідчив глибокі розбіжності між країнами: спроба японського прем'єра вирішити територіальну суперечку шляхом економічного зближення зіткнулася з намаганням Кремля юридично закріпити підсумки Другої світової війни без повернення територій.

Одним із аспектів який надзвичайно загострює відносини між Москвою та Токіо у контексті розв'язання територіальної суперечки є постійна і динамічна російська мілітаризація островів Курильської гряди. Паралельно з веденням переговорів щодо укладення мирного договору між РФ та Японією російська сторона цілеспрямовано посилювала військову присутність на островах. Наприкінці 2017 р. російські військові добудували аеродром та оголосили про плани створити на острові Матуа пункт базування кораблів ВМФ Росії. Цікаво, що острів Матуа мав стратегічно важливу роль у роки Другої світової війни. Там розміщувалась одна з найбільших японських військово-морських баз. 22 листопада 2016 р. газета Тихоокеанського флоту «Бойова вахта» повідомляла також, що берегові протикорабельні ракетні комплекси «Бал» та «Бастіон» розміщені на островах Ітуруп та Кунашир. 2 грудня 2021 р. розрахунки берегового ракетного комплексу «Бастіон» Тихоокеанського флоту Російської Федерації вперше були розгорнуті та заступили на бойове чергування на острові Матуа [18].

В таких умовах переговори Росії з Японією можна розглядати як прагнення російської сторони забезпечити собі резерв часу для посилення свого військового потенціалу на островах і позиціонування себе на міжнародній арені як державу яка дотримується норм міжнародного права щодо розв'язання територіальних проблем. Показовим у цьому контексті є і

візити російських викопосадовців на острови, демонструючи фактичну приналежність цих територій до РФ, при тому, що приналежність Курильських островів є для Японії політично-чутливою. Окрім цього, у липні 2020 р. в Росії набрали чинності масштабні поправки до конституції. Серед іншого, статтю 67 було доповнено положенням, яке забороняє будь-які дії, спрямовані на відчуження частин території РФ**,** а також заклики до цього (за винятком делімітації чи демаркації кордонів із сусідніми державами). Ця поправка була ухвалена на тлі незаконної анексії українського Криму та згодом була використана Москвою для створення юридичних перешкод для повернення тимчасово окупованих територій України, які Росія пізніше також нелегально оголосила «своїми» [19]. Прем'єр-міністр Росії М. Мішустін здійснив візит на острів Ітуруп (Курильська гряди) 26 липня 2021 р, що викликало різку реакцію та офіційний протест з боку Японії. Генеральний секретар Кабінету міністрів Японії К. Като підкреслив: «Візит прем’єр-міністра Росії на Ітуруп суперечить послідовній позиції Японії за північними територіями (так в Японії називають південні Курильські острови) і заслуговує глибокого жалю. Найближчим часом уряду Росії буде висловлено протест» [20]. Відповіддю Японії на демонстративно провокативні та конфронтаційні дії РФ стало повернення у 2020 р. МЗС Японії до офіційних документів положення про повернення Курильських островів. Зокрема, у «Синій книзі з дипломатії» офіційно було відновлено формулювання про те, що Південні Курили («Північні території») є суверенною японською територією, на яку поширюється суверенітет країни [21]. Повернення цього положення означало повернення Токіо до принципової та незмінної позиції щодо приналежності спірних островів (Ітуруп, Кунашир, Шикотан та група Хабомаї) на тлі відсутності значного прогресу у мирному договорі з РФ, а

також територіального імперського ревізіонізму у російській зовнішній політиці.

Заяви директор департаменту Європи японського МЗС Х. Уями та прем'єр-міністра Японії Ф. Кісіди на тлі початку повномасштабного вторгнення РФ в Україну ознаменувала повернення Японії до жорсткої та безкомпромісної позиції. Практичним втіленням повернення Японії до жорсткої позиції у відносинах з Росією стало оприлюднення 16 грудня 2022 р. адміністрацією прем'єр-міністра Японії Ф. Кісіди трьох оновлених стратегічних документів: 1. Нова Стратегію національної безпеки; 2. Стратегія національної оборони; 3. План нарощування оборони. Ці документи засвідчили історичний поворот у безпековій політиці країни з часів Другої світової війни. Ці документи закріпили нову філософію безпекової політики Японії: відхід від концепції виключно самооборони в бік набуття спроможностей стримування та контрудару.

Стратегія національної безпеки (National Security Strategy — NSS) чітко структурувала довгострокові орієнтири зовнішньої політики та безпеки Японії: Китай визначено «найбільшим стратегічним викликом» для Японії, а Росію та Північну Корею — серйозними джерелами загроз [22].

Стратегія національної оборони (National Defense Strategy — NDS): замінила попередні «Керівні принципи програми національної оборони». Вона визначила конкретні військові цілі на наступне десятиліття, зокрема впровадження спроможності контрудару для ураження ракетних баз противника у разі нападу. [23].

План нарощування оборони (Defense Buildup Program) є п'ятирічною дорожньою картою, яка прийшла на зміну «Середньостроковій програмі оборони». Він чітко розписує фінансування та закупівлі озброєння, затверджуючи безпрецедентний бюджет у розмірі близько 43 трильйонів єн (понад 300 млрд. доларів США) на 2023–2027 роки.

Зміст цих документів дає підстави стверджувати про різку зміну зовнішньополітичного вектора Японії щодо забезпечення національної безпеки, а саме посилення військового чинника у цій сфері, а також переорієнтацію країни на активну участь у міжнародних справах в питаннях формування безпечного міжнародного середовища. Так, Японія поставила за мету подвоїти оборонний бюджет: збільшити витрати на оборону до 2% від ВВП до 2027 р. [22], що відповідає стандартам НАТО . Це виводить її на 3-тє місце у світі за військовими витратами після США та Китаю.

Було затверджено офіційне придбання зброї великої дальності, а саме погоджено закупівлю американських крилатих ракет Tomahawk, а також модернізацію власних ракет «Type - 12» для збільшення радіуса їхньої дії [23]. Передбачено і активно впроваджується на практиці значне розширення штату фахівців із кібербезпеки та інтеграція військових спроможностей у космічному та електромагнітному просторі. Наріжним каменем оновленої стратегії є посилення союзу із США, а саме набагато тіснішу інтеграцію оборонних планів та операцій між Силами самооборони Японії та армією США [24].

Продовження впровадження у практичний вимір більш жорстких настанов зовнішньополітичної безпекової стратегії чітко простежується і у позиції нинішнього прем'єр-міністра Японії С. Такаїті, яка обійняла цю посаду 21 жовтня 2025 р., ставши першою жінкою в історії країни на чолі уряду. Зовнішня політика прем'єрки С. Такаїті засвідчила подальше переосмислення безпекової політики Японії у контексті зростання регіональних та гібридних загроз. Нова стратегія зростання адміністрації прем'єр-міністерки С. Такаїті розрахована до 2040 фінансового року. Вона є центральним елементом економічної та промислової політики уряду й має на меті зміцнити економіку та національну безпеку країни [25]. Стратегія визначає 17 стратегічних секторів, зокрема напівпровідники, штучний

інтелект і оборону. У межах цих секторів окреслено 62 пріоритетні технології та продукти [25].

У серпні 2026 р. урядом С. Такаїті була представлена «Біла книга з питань оборони 2026» Японії [26].

Оцінюючи загрози національній безпеці у документі чітко вказується на формування фактичного оборонного альянсу між Китаєм, Росією та Північною Кореєю, який становить серйозну загрозу. КНДР та дії Китаю охарактеризовані як найбільші стратегічні виклики та джерела напруги в регіоні. Осмислюючи перебіг подій російсько-української війни, у документі наголошується на необхідності переходу до нової системи оборони з використанням безпілотників та новітніх технологій [26]. У відповідь на ці уроки Японія заклала у бюджет 2026 р. 100,1 млрд єн (близько 685 млн. доларів) на створення багаторівневої прибережної оборонної системи SHIELD. Система передбачає поєднання десятків тисяч безпілотних літальних апаратів, надводних та підводних апаратів [27].

Документом також чітко зафіксовано продовження курсу на розширення власних можливостей стримування, зокрема планує розвивати потенціал завдання контрударів та нарощувати загальну військову міць для захисту острівних територій [25].

Усі ці тенденції та їх практична реалізація засвідчують поступовий відхід Японії від традиційної моделі післявоєнного пацифізму та формування більш активної безпекової політики. Особливого значення в цьому контексті набуває російський напрям, зокрема неврегульованість територіального питання щодо Північних територій (Курильських островів). Посилення військової присутності Росії на чотирьох спірних островах та загострення японсько-російських відносин після початку повномасштабної агресії Росії проти України актуалізували для Токіо питання зміцнення

власного оборонного потенціалу та стримування можливих силових змін статус-кво.

Додатковими стимулюючими чинниками для Токіо щодо переорієнтації безпекової політики, на думку директора Програми економічної безпеки і політичних інновацій у Науково-дослідному центрі передової науки і технологій Токійського університету Д. Кавая є: «Загрози від Китаю та невизначеності у відносинах зі США» [28]. На його думку: «Тиск Пекіна лише пришвидшив мілітаризацію Японії. Повернення Дональда Трампа та його прагматичний підхід до союзів змушують Токіо задуматися про нову стратегію безпеки» [28].

Особливо показовими у цьому контексті стали регулярні візити російських високопосадовців на Північні території, які японська сторона розглядає як демонстрацію російського контролю над спірними островами. Зокрема, відвідання острова Ітуруп президентом Росії В. Путіним у серпні 2026 р. спричинило рішучий дипломатичний протест Токіо. Японський уряд наголосив, що такі дії суперечать його незмінній позиції щодо належності чотирьох островів та ускладнюють перспективи врегулювання територіального питання і укладення мирного договору з Росією [29].

У звіті Інституту вивчення війни (ISW – американський аналітичний центр, заснований 2007 р. Штаб-квартира розташована у м. Вашингтоні), зазначається, що очільник Кремля Володимир Путін уперше відвідав Курильські острови, ймовірно у відповідь на більш рішучу оборонну політику, нещодавно впроваджену Японією. А саме, візит є частиною реакції Кремля на «Білу книгу з питань оборони 2026» Японії, у ній Росія визначена як одна з головних загроз для Японії [30].

У відповідь на посилення жорсткості зовнішньополітичного курсу Японії Росія вдалася до демонстрації військового потенціалу, свідченням чого стали, зокрема, проведені 20 серпня 2026 р. ракетні навчання за участю

військово-морських суден і наземної пускової установки поблизу Курильських островів [31]. Це ще більш посилило напруженість між країнами. У відповідь на навчання міністр закордонних справ Японії Т. Мотеґі заявив журналістам, що нарощування Росією сил на згаданих островах суперечить позиції Японії та є неприйнятним. Він також пообіцяв відповідь Токіо на візит В. Путіна на острів Ітуруп, зауваживши, що японський уряд відреагує своєчасно й у спосіб, що відповідатиме національним інтересам країни [32].

Свідченням надзвичайного загострення відносин між Токіо та Москвою щодо проблеми Північних територій стало також звернення Японії у вересні 2026 р. з вимогою виправити нову карту світу Equal Earth, яку 4 вересня 2026 р. ухвалила ГА ООН. На ній спірні Курильські острови позначені як частина Росії, що суперечить офіційній позиції Токіо. Речник уряду Японії М. Кіхара заявив журналістам, що карта «містить зображення, яке суперечить позиції японського уряду» [33].

За даними медіа, розробник проєкції Equal Earth американський картограф, Т. Паттерсон погодився внести зміни до японської версії карти, позначивши спірні острови так само, як і решту території Японії. Водночас англомовну версію він планує залишити без змін, посилаючись на фактичний контроль РФ над цими територіями [34].

Динаміка японсько-російських відносин свідчить про подальше посилення напруженості. У середині вересня 2026 р. РФ направила Японії жорстку ноту протесту. Москва вимагає від Токіо припинити спільні з США та Австралією військові навчання (Orient Shield 2026), які розпочалися 8 вересня 2026 р. і під час яких на японському острові Кюсю вперше розгорнули американські ракетні комплекси Typhon. РФ прямо пов’язала це питання з Курилами, висунувши ультиматум: Японія має «в повному обсязі

визнати підсумки Другої світової війни», тобто відмовитися від претензій на Ітуруп, Кунашир, Шикотан і Хабомаї [35].

Речниця МЗС РФ М. Захарова у вересні 2026 р. різко відреагувала на намір Японії домогтися відновлення гуманітарних безвізових поїздок колишніх японських жителів та їхніх родичів для відвідання могил предків на Курильських островах. За її словами, японській владі для цього «треба пристойно поводитися», пам'ятати про дипломатію та припинити створювати додаткові проблеми у двосторонніх відносина [36].

Показовим є те, що безвізові гуманітарні обміни між країнами діяли з 1992 р. Спочатку вони призупинялися через пандемію COVID-19, у березні було оголошено про призупинення, а у вересні 2022 р. Росія вже окремим рішенням призупинила дію відповідної угоди [37]. Це стало відповіддю Кремля на те, що Японія підтримала міжнародні санкції проти РФ у відповідь на повномасштабне вторгнення до України.

Висновки. Проведений аналіз дає підстави стверджувати, що проблема Північних територій залишається одним із ключових чинників, що визначають характер і динаміку сучасних російсько-японських відносин. Тривала неврегульованість територіальної суперечки щодо Ітурупу, Кунашир, Шикотану та групи Хабомаї не лише перешкоджає укладенню мирного договору між Росією та Японією, але й безпосередньо впливає на формування зовнішньополітичних і безпекових стратегій обох держав.

Дослідження засвідчило, що до початку повномасштабної російської агресії проти України японська дипломатія характеризувалася прагненням поєднати принципову позицію щодо територіальної належності Північних територій із підтриманням переговорного процесу та розвитком економічного співробітництва з Росією. Особливо це проявилося у політиці уряду Сіндзо Абе, який намагався використати економічне зближення та активізацію політичного діалогу як інструменти поступового просування до

врегулювання територіальної проблеми. Водночас відсутність практичних результатів переговорів та посилення військової присутності Росії на Курильських островах продемонстрували обмеженість такого підходу.

Повномасштабне вторгнення Російської Федерації до України 24 лютого 2022 р. стало переломним моментом у розвитку японсько-російських відносин. Російсько-українська війна сприяла переосмисленню Токіо характеру російської політики та актуалізувала проблему можливого силового перегляду територіального статус-кво. У результаті японська позиція щодо Північних територій стала більш категоричною, а територіальна проблематика стала тісніше пов’язуватись з питаннями національної та регіональної безпеки. Одночасно Японія посилила санкційний тиск на Росію та синхронізувала значну частину своєї політики щодо Москви з позиціями США та інших партнерів.

Важливим наслідком зазначених трансформацій стало поступове зміщення проблеми Північних територій із переважно дипломатично-переговорної площини до ширшого безпекового контексту. Російська мілітаризація Курильських островів, розгортання ракетних комплексів, посилення військової інфраструктури та демонстративні візити російських високопосадовців на спірні території сприймаються Токіо не лише як перешкода врегулюванню територіальної суперечки, а й як елемент ширшої військово-стратегічної активності Росії в Північно-Східній Азії.

У цьому контексті трансформація японської безпекової політики, закріплена у стратегічних документах 2022 р., має безпосередній зв'язок із новими оцінками загроз, сформованими під впливом російсько-української війни та загострення безпекової ситуації в Азійсько-Тихоокеанському регіоні. Розширення оборонних спроможностей, розвиток потенціалу контрудару, збільшення оборонних видатків, посилення військово-технологічного співробітництва зі США та розвиток нових технологічних

компонентів оборони свідчать про структурну трансформацію підходів Японії до забезпечення національної безпеки.

Таким чином, проблема Північних територій у сучасних умовах перестала бути виключно двосторонньою територіальною суперечкою між Росією та Японією. Вона дедалі більше інтегрується у систему ширших геополітичних та безпекових процесів у Північно-Східній Азії, пов'язаних із російсько-українською війною, зростанням військової активності Китаю, розвитком військово-політичної співпраці Росії та КНДР, а також посиленням японсько-американського оборонного партнерства.

Сучасна динаміка російсько-японських відносин демонструє формування взаємопов’язаного циклу конфронтаційних дій: посилення оборонного потенціалу Японії та її співпраці зі США викликає негативну реакцію Москви, яка, своєю чергою, демонструє військову присутність на Курильських островах та посилює дипломатичний тиск на Токіо. Така взаємодія об’єктивно звужує простір для компромісного врегулювання територіальної проблеми та укладення мирного договору.

Отже, російсько-українська війна стала важливим каталізатором трансформації проблеми Північних територій та всієї системи російсько-японських відносин. Відбулося остаточне зміщення акцентів від пошуку компромісної моделі територіального врегулювання та економічного зближення до політики стримування, санкційного тиску та зміцнення оборонних спроможностей. За таких умов територіальна суперечка навколо Північних територій зберігатиме довгострокове значення для японської зовнішньої та безпекової політики, а перспективи її врегулювання безпосередньо залежатимуть від подальшої трансформації російсько-японських відносин і загальної архітектури безпеки в Азійсько-Тихоокеанському регіоні.

Список використаних джерел

1. Грачевська Т.О. Проблема «Північних територій» у російсько-японських відносинах. Грані. 2012. № 1. С. 160–162.

2. Броневський В. Курильська проблема в російсько-японських відносинах. Актуальні проблеми міжнародних відносин. 2011. Вип. 98, ч. 1. С. 84–85.

3. Bukh A. Japan's "Northern Territories". In: These Islands Are Ours: The Social Construction of Territorial Disputes in Northeast Asia. Redwood City : Stanford University Press, 2020. P. 24–57. DOI: https:// **10.1515/9781503611900-004.**

4. Togo K., Streltsov D. V. (eds.). Handbook of Japan-Russia Relations. Amsterdam : Amsterdam University Press, 2024. 442 p. DOI: https:// 10.1515/9789048563432

5. Richardson P.B. «Ukraine may be East Asia Tomorrow»: Russia, Japan, and the End of a "Pivot" to the East. Zeitschrift für Außen- und Sicherheitspolitik. 2025. Vol. 18, No. 3. P. 415–429. DOI: https:// **10.1007/s12399-025-01058-1.**

6. Brown J.D.J. The China Factor: Explaining Japan's Stance on Russia's Invasion of Ukraine. Carnegie Endowment for International Peace. 2023. URL: https://carnegieendowment.org/russia-eurasia/politika/2023/02/the-china-factor-explaining-japans-stance-on-russias-invasion-of-ukraine

7. Barrash I. Russia's Militarization of the Kuril Islands. Center for Strategic and International Studies. 2022. URL: https://www.csis.org/blogs/new-perspectives-asia/russias-militarization-kuril-islands

8. Гавур В.А. Поворот у японсько-російських відносинах у 2022 р.: причини та наслідки. Південний архів (історичні науки). 2023. № 41. С. 22–32. DOI: https:// 10.32999/ksu2786-5118/2023-41-3**.**

9. Грубінко А.В. Україна і Японія у вимірі міжнародної безпеки: досвід міждержавного партнерства (2014–2024 рр.). Сторінки історії. 2026. № 62. С. 391-414. DOI: https:// 10.20535/2307-5244.62.2026.362899.

10. Ministry of Foreign Affairs of Japan. Diplomatic Bluebook 2025. Tokyo : Ministry of Foreign Affairs of Japan, 2025. URL: https://www.mofa.go.jp/policy/other/bluebook/2025/en_html/chapter2/c020602.html (дата звернення: 20.09.2026).

11. Про питання Північних територій Японії : Указ Президента України від 07.10.2022 № 692/2022. URL: https://www.president.gov.ua/documents/6922022-44369 (дата звернення: 20.09.2026).

12. Кудрін Ф. Навіщо Японія знов нагадала Росії про Курили. Тиждень. URL: https://tyzhden.ua/navishcho-iaponiia-znov-nahadala-rosii-pro-kuryly/

13. Прем'єр Японії назвав окуповані РФ Курили суверенною територією своєї країни. Факти. URL: https://fakty.com.ua/ua/svit/20220307-premyer-yaponiyi-nazvav-okupovani-rf-kuryly-suverenoyu-terytoriyeyu-svoyeyi-krayiny/

14. Japanese Premier Said To Shun Obama Request To Not Visit Russia. Radio Free Europe/Radio Liberty. URL: https://www.rferl.org/a/japanese-premier-abe-said-to-shun-us-president-obama-request-to-not-visit-putin-russia/27570544.html

15. Brown J. Japan's «New Approach» to Russia. The Diplomat. 2016. URL: https://thediplomat.com/2016/06/japans-new-approach-to-russia/

16. Спільна декларація Союзу Радянських Соціалістичних Республік та Японії : Декларація від 19.10.1956. URL: https://zakononline.ua/documents/show/140713___690006

17. Hurst D. Putin Surprises Abe With Offer of Japan-Russia Peace Treaty. The Diplomat. 2018. URL: https://thediplomat.com/2018/09/putin-surprises-abe-with-offer-of-japan-russia-peace-treaty/

18. РФ посилює мілітаризацію островів Курильської гряди. Чим Японія може відповісти Росії. InformNapalm. URL: https://informnapalm.org/ua/rf-posyliuie-militaryzatsiiu-ostroviv/

19. Synhaievska D. How Amendments to Russia's Constitution Create a Time Bomb with the Annexation of Ukrainian Territories. UkraineWorld. URL: https://ukraineworld.org/en/articles/analysis/ru-constitution

20. Conference by the Chief Cabinet Secretary (July 26, 2021 (AM)). Government of Japan. 2021. URL: https://www.gov-online.go.jp/en/prg/prg7364.html

21. МЗС Японії повернуло в офіційні документи положення про повернення Курильських островів. УНН. URL: https://unn.ua/news/mzs-yaponiyi-povernulo-v-ofitsiyni-dokumenti-polozhennya-pro-povernennya-kurilskikh-ostroviv

22. National Security Strategy. December 16, 2022. Government of Japan. 2022. URL: https://www.cas.go.jp/jp/siryou/221216anzenhoshou/nss-e.pdf

23. National Defense Strategy. December 16, 2022. Ministry of Defense of Japan. 2022. URL: https://www.mod.go.jp/j/policy/agenda/guideline/strategy/pdf/strategy_en.pdf

24. Defense Buildup Program. December 16, 2022. Ministry of Defense of Japan. 2022. URL: https://www.mod.go.jp/j/policy/agenda/guideline/plan/pdf/program_en.pdf

25. Suzuki K. The Takaichi administration’s high-stakes growth gamble. The Japan Times. 2026. URL: https://www.japantimes.co.jp/commentary/2026/09/14/japan/japans-economic-growth-gamble/

26. Defense of Japan 2026. Ministry of Defense of Japan. 2026. URL: https://www.mod.go.jp/j/press/wp/wp2026/pdf/DOJ2026_Digest_EN.pdf

27. Кацімон О. Японія будує нову систему оборони з дронів на основі досвіду війни РФ проти України. LIGA.net. URL: https://news.liga.net/ua/world/news/yaponiia-buduie-novu-systemu-oborony-z-droniv-na-osnovi-dosvidu-viyny-rf-proty-ukrainy

28. Kawai D. Japan's Point of No Return. Will Washington Squander Tokyo's New Security Commitment? Foreign Affairs. URL: https://www.foreignaffairs.com/japan/japans-point-no-return

29. The Kuril Islands: how a visit from Putin reignited a 150-year-old dispute between Japan and Russia. The Guardian. 2026. URL: https://www.theguardian.com/world/2026/aug/18/kuril-islands-putin-takaichi-dispute-japan-russia-northern-territories

30. Russian Offensive Campaign Assessment, August 13, 2026. Institute for the Study of War. 2026. URL: https://understandingwar.org/research/russia-ukraine/russian-offensive-campaign-assessment-august-13-2026/

31. Gale A. Russia Holds Rare Missile Test Near Islands Claimed by Japan. Bloomberg. 2026. URL: https://www.bloomberg.com/news/articles/2026-08-21/russia-holds-rare-missile-test-near-islands-claimed-by-japan

32. Japan's FM Motegi criticizes Russia's military buildup in Northern Territories. NHK WORLD-JAPAN. 2026. URL: https://www3.nhk.or.jp/nhkworld/en/news/20260821_07/

33. Japan seeks change to new UN world map over Russia «misconception». The Guardian. 2026. URL: https://www.theguardian.com/world/2026/sep/10/japan-seeks-change-to-new-un-world-map-over-russia-misconception

34. Прецедент для окупованих територій: Японія вимагає змінити карту, де Курили позначили російськими. УНН. URL:

https://unn.ua/news/pretsedent-dlia-okupovanykh-terytorii-yaponiia-vymahaie-zminyty-kartu-de-kuryly-poznachyly-rosiiskymy

35. Середа З. Кому належать Південні Курили? Кремль поставив ультиматум Японії. Главком. URL: https://glavcom.ua/world/world-politics/kreml-vimahaje-vid-japoniji-viznati-pivdenni-kurili-rosijskimi-ta-pribrati-raketni-ustanovki-1143787.html

36. Moscow tells Tokyo to “behave decently” over Kuril Islands visits. Caliber.Az. URL: https://caliber.az/en/post/moscow-tells-tokyo-to-behave-decently-over-kuril-islands-visits

37. Resilient and Unwavering Regional Diplomacy. Chapter 2. Diplomatic Bluebook 2024. Ministry of Foreign Affairs of Japan. 2024. URL: https://www.mofa.go.jp/policy/other/bluebook/2024/en_html/chapter2/c020602.html

References

1. Hrachevska, T. O. (2012). Problema «Pivnichnykh terytorii» u rosiisko-yaponskykh vidnosynakh [The problem of the “Northern Territories” in Russian-Japanese relations]. *Hrani,* 1, 160–162.

2. Bronevskyi, V. (2011). Kurylska problema v rosiisko-yaponskykh vidnosynakh [The Kuril problem in Russian-Japanese relations]. *Aktualni problemy mizhnarodnykh vidnosyn*, 98(1), 84–85.

3. Bukh, A. (2020). Japan’s “Northern Territories”. In *These Islands Are Ours: The Social Construction of Territorial Disputes in Northeast Asia* (pp. 24–57). Redwood City: Stanford University Press. https://doi.org/10.1515/9781503611900-004

4. Togo, K., & Streltsov, D. V. (Eds.). (2024). *Handbook of Japan-Russia Relations*. Amsterdam: Amsterdam University Press. https://doi.org/10.1515/9789048563432

5. Richardson, P. B. (2025). “Ukraine may be East Asia Tomorrow”: Russia, Japan, and the End of a “Pivot” to the East. *Zeitschrift für Außen- und Sicherheitspolitik*, 18(3), 415–429. https://doi.org/10.1007/s12399-025-01058-1

6. Brown, J. D. J. (2023). The China Factor: Explaining Japan’s Stance on Russia’s Invasion of Ukraine. *Carnegie Endowment for International Peace*. Retrieved from https://carnegieendowment.org/russia-eurasia/politika/2023/02/the-china-factor-explaining-japans-stance-on-russias-invasion-of-ukraine

7. Barrash, I. (2022). Russia’s Militarization of the Kuril Islands. *Center for Strategic and International Studies*. Retrieved from https://www.csis.org/blogs/new-perspectives-asia/russias-militarization-kuril-islands

8. Havur, V. A. (2023). Povorot u yaponsko-rosiiskykh vidnosynakh u 2022 r.: prychyny ta naslidky [The turn in Japanese-Russian relations in 2022: Causes and consequences]. *Pivdennyi arkhiv (istorychni nauky)*, 41, 22–32. https://doi.org/10.32999/ksu2786-5118/2023-41-3

9. Hrubinko, A. V. (2026). Ukraina i Yaponia u vymiri mizhnarodnoi bezpeky: dosvid mizhderzhavnoho partnerstva (2014–2024 rr.) [Ukraine and Japan in the dimension of international security: The experience of interstate partnership (2014–2024)]. *Storinky istorii*, 62, 391–414. https://doi.org/10.20535/2307-5244.62.2026.362899

10. Ministry of Foreign Affairs of Japan. (2025). *Diplomatic Bluebook 2025*. Tokyo: Ministry of Foreign Affairs of Japan. Retrieved from https://www.mofa.go.jp/policy/other/bluebook/2025/en_html/chapter2/c020602.html

11. Pro pytannia Pivnichnykh terytorii Yaponii: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 07.10.2022 № 692/2022 [On the issue of the Northern Territories of

Japan: Decree of the President of Ukraine No. 692/2022 of October 7, 2022]. (2022). Retrieved from https://www.president.gov.ua/documents/6922022-44369

12. Kudrin, F. (n.d.). Navishcho Yaponia znov nahadala Rosii pro Kuryly [Why Japan reminded Russia about the Kurils again]. *Tyzhden*. Retrieved from https://tyzhden.ua/navishcho-iaponiia-znov-nahadala-rosii-pro-kuryly/

13. Premier Yaponii nazvav okupovani RF Kuryly suverennoiu terytoriieiu svoiei krainy [Japanese Prime Minister called the Kuril Islands occupied by Russia the sovereign territory of his country]. (2022). *Fakty*. Retrieved from https://fakty.com.ua/ua/svit/20220307-premyer-yaponiyi-nazvav-okupovani-rf-kuryly-suverenoyu-terytoriyeyu-svoyeyi-krayiny/

14. Japanese Premier Said To Shun Obama Request To Not Visit Russia. (2016). *Radio Free Europe/Radio Liberty*. Retrieved from https://www.rferl.org/a/japanese-premier-abe-said-to-shun-us-president-obama-request-to-not-visit-putin-russia/27570544.html

15. Brown, J. (2016). Japan's "New Approach" to Russia. *The Diplomat*. Retrieved from https://thediplomat.com/2016/06/japans-new-approach-to-russia/

16. Spilna deklaratsiia Soiuzu Radianskykh Sotsialistychnykh Respublik ta Yaponii: Deklaratsiia vid 19.10.1956 [Joint Declaration of the Union of Soviet Socialist Republics and Japan: Declaration of October 19, 1956]. (1956). Retrieved from https://zakononline.ua/documents/show/140713___690006

17. Hurst, D. (2018). Putin Surprises Abe With Offer of Japan-Russia Peace Treaty. *The Diplomat*. Retrieved from https://thediplomat.com/2018/09/putin-surprises-abe-with-offer-of-japan-russia-peace-treaty/

18. RF posyliuie militaryzatsiiu ostroviv Kurylskoi hrebiady. Chym Yaponia mozhe vidpovisty Rosii [Russia is strengthening the militarization of the Kuril Islands. How can Japan respond to Russia?]. (n.d.). *InformNapalm*. Retrieved from https://informnapalm.org/ua/rf-posyliuie-militaryzatsiiu-ostroviv/

19. Synhaievska, D. (n.d.). How Amendments to Russia's Constitution Create a Time Bomb with the Annexation of Ukrainian Territories. *UkraineWorld*. Retrieved from https://ukraineworld.org/en/articles/analysis/ru-constitution

20. Conference by the Chief Cabinet Secretary (July 26, 2021 (AM)). (2021). *Government of Japan*. Retrieved from https://www.gov-online.go.jp/en/prg/prg7364.html

21. MZS Yaponii povernulo v ofitsiini dokumenty polozhennia pro povernennia Kurylskykh ostroviv [Japan's Ministry of Foreign Affairs returned provisions on the return of the Kuril Islands to official documents]. (n.d.). *UNN*. Retrieved from https://unn.ua/news/mzs-yaponiyi-povernulo-v-ofitsiyni-dokumenti-polozhennya-pro-povernennya-kurilskikh-ostroviv

22. Government of Japan. (2022). *National Security Strategy*. December 16, 2022. Retrieved from https://www.cas.go.jp/jp/siryou/221216anzenhoshou/nss-e.pdf

23. Ministry of Defense of Japan. (2022). *National Defense Strategy*. December 16, 2022. Retrieved from https://www.mod.go.jp/j/policy/agenda/guideline/strategy/pdf/strategy_en.pdf

24. Ministry of Defense of Japan. (2022). *Defense Buildup Program*. December 16, 2022. Retrieved from https://www.mod.go.jp/j/policy/agenda/guideline/plan/pdf/program_en.pdf

25. Suzuki, K. (2026). The Takaichi administration's high-stakes growth gamble. *The Japan Times*. Retrieved from https://www.japantimes.co.jp/commentary/2026/09/14/japan/japans-economic-growth-gamble/

26. Ministry of Defense of Japan. (2026). *Defense of Japan 2026*. Retrieved from https://www.mod.go.jp/j/press/wp/wp2026/pdf/DOJ2026_Digest_EN.pdf

27. Katsimon, O. (n.d.). Yaponia buduie novu systemu oborony z droniv na osnovi dosvidu viiny RF proty Ukrainy [Japan is building a new drone-based defense system based on the experience of Russia's war against Ukraine]. *LIGA.net*. Retrieved from https://news.liga.net/ua/world/news/yaponiia-buduie-novu-systemu-oborony-z-droniv-na-osnovi-dosvidu-viyny-rf-proty-ukrainy

28. Kawai, D. (n.d.). Japan's Point of No Return. Will Washington Squander Tokyo's New Security Commitment? *Foreign Affairs*. Retrieved from https://www.foreignaffairs.com/japan/japans-point-no-return

29. The Kuril Islands: How a visit from Putin reignited a 150-year-old dispute between Japan and Russia. (2026). *The Guardian*. Retrieved from https://www.theguardian.com/world/2026/aug/18/kuril-islands-putin-takaichi-dispute-japan-russia-northern-territories

30. Institute for the Study of War. (2026). *Russian Offensive Campaign Assessment, August 13, 2026*. Retrieved from https://understandingwar.org/research/russia-ukraine/russian-offensive-campaign-assessment-august-13-2026/

31. Gale, A. (2026). Russia Holds Rare Missile Test Near Islands Claimed by Japan. *Bloomberg*. Retrieved from https://www.bloomberg.com/news/articles/2026-08-21/russia-holds-rare-missile-test-near-islands-claimed-by-japan

32. Japan's FM Motegi criticizes Russia's military buildup in Northern Territories. (2026). *NHK WORLD-JAPAN*. Retrieved from https://www3.nhk.or.jp/nhkworld/en/news/20260821_07/

33. Japan seeks change to new UN world map over Russia «misconception». (2026). *The Guardian*. Retrieved from https://www.theguardian.com/world/2026/sep/10/japan-seeks-change-to-new-un-world-map-over-russia-misconception

34. Pretsedent dlia okupovanykh terytorii: Yaponia vymahaie zminyty kartu, de Kuryly poznachyly rosiiskymy [A precedent for occupied territories: Japan demands changes to a map where the Kurils are marked as Russian]. (n.d.). *UNN*. Retrieved from https://unn.ua/news/pretsedent-dlia-okupovanykh-terytorii-yaponiia-vymahaie-zminyty-kartu-de-kuryly-poznachyly-rosiiskymy

35. Sereda, Z. (n.d.). Komu nalezhat Pivdenni Kuryly? Kreml postavyv ultimatum Yaponii [Who owns the Southern Kurils? The Kremlin issued an ultimatum to Japan]. *Glavcom*. Retrieved from https://glavcom.ua/world/world-politics/kreml-vimahaje-vid-japoniji-viznati-pivdenni-kurili-rosijskimi-ta-pribrati-raketni-ustanovki-1143787.html

36. Moscow tells Tokyo to “behave decently” over Kuril Islands visits. (n.d.). *Caliber.Az*. Retrieved from https://caliber.az/en/post/moscow-tells-tokyo-to-behave-decently-over-kuril-islands-visits

37. Ministry of Foreign Affairs of Japan. (2024). Resilient and Unwavering Regional Diplomacy. Chapter 2. *Diplomatic Bluebook 2024*. Retrieved from https://www.mofa.go.jp/policy/other/bluebook/2024/en_html/chapter2/c020602.html